

Voorbereiding casusbespreking

We hebben afgesproken om samen een casus te bespreken aan de hand van een methodiek van ethisch overleg. Om je wat meer houvast te bieden wil ik je in deze tekst een aantal vragen stellen en een aantal zaken meegeven.

De eerste vraag is: hebt u voorkeur voor een bepaalde methodiek?

Ja / neen, zo ja:

Een ethisch overleg vertrekt van een casus. Het is de bedoeling dat deze casus een concrete gebeurtenis weergeeft. Als de casus in algemene termen wordt geformuleerd, riskeer je dat de bespreking ook blijft hangen bij algemene beschouwingen en dat is niet de bedoeling.

Een goede casus heeft de volgende kenmerken:

1. Het moet een professionele casus zijn.
2. Er moeten een of meerdere ethische vragen in zitten.
3. De casus moet van de inbrenger zelf zijn.
4. De casusinbrenger moet zelf aanwezig zijn.
5. De casusinbrenger moet handelingsvrijheid hebben.
6. Kennisvragen moeten tijdens het beraad kunnen opgelost worden.
7. Er moet in vertrouwen kunnen gesproken worden over de casus.
8. De casus moet invoelbaar zijn voor de andere deelnemers (zij moeten zich in de inbrenger kunnen verplaatsen).
9. De casus moet in professioneel opzicht relevant zijn voor de andere deelnemers¹.
10. De morele vraag is een niet-absolute vraag. (Woorden als ‘altijd’, ‘ooit’ en ‘nooit’ moeten vermeden worden.)
11. De morele vraag dient ‘spannend’ te zijn: ze moet aanzetten tot verder doordenken².

Een casus vertrekt daarom van een verhaal, met een inleiding, een midden en een slot. In de inleiding geef je algemene gegevens: Waar en wanneer heeft de gebeurtenis zich voorgedaan en wie was erbij betrokken.

In het midden vertel je wat er precies gebeurd is. Je vertelt dus een verhaal over een concrete gebeurtenis. Details zijn daarbij belangrijk, want ze kunnen heel wat uitmaken voor de ethische geladenheid van een situatie. Maar ze vormen ook een valkuil, want we kunnen er ons ook in verliezen. Probeer het verhaal dus bondig te vertellen, maar wel de details te vermelden die ertoe doen. Vergeet je iets, dan is dat niet erg, want de deelnemers zullen de tijd krijgen om verduidelijkende vragen te stellen.

Het slot is het moment waarop je vastzit, waarop je twijfels hebt, waarop je niet meer weet wat je moet doen om goede zorg te verlenen. Men noemt dat ook wel eens het “hittepunt”. Als je aan dat hittepunt gekomen bent, stop je met het verhaal, want dan begint het moreel beraad. Een moreel beraad is namelijk een gezamenlijk onderzoek waarin we met een groep mensen gaan onderzoeken wat het goede handelen in deze concrete situatie wel zou kunnen zijn.

Op het moment van het hittepunt komt ook de morele vraag naar voren. Je kan deze al voor jezelf proberen te formuleren. Als dat niet lukt is dat geen probleem: ook dat gaan we in groep onderzoeken. Maar het is wel goed om vooraf eens een poging te wagen. Een morele of ethische vraag is een vraag die gaat over dat wat geboden,

¹ De eerste 9 kenmerken ontleen ik aan De Bree Menno en Veening Eite, *Handleiding moreel beraad. Praktische gids voor zorgprofessionals*, Assen: Uitgeverij Koninklijke Van Gorcum, 3de dr., 2021, p. 27

² De laatste twee kenmerken ontleen ik aan Stegenga Marije, *Dilemma's in kaart. Methode voor moreel beraad in de zorg*, Voorthuizen: Perspectief uitgevers, 2014, p. 10-11

verboden of toegestaan is in de hulpverlening. In feite gaat ze dus over vragen als: “Hoe kunnen we als hulpverlener kwaliteit van zorg voor onze cliënt verzekeren?” “Wat moeten we daarvoor doen of laten?”, “Hoe kunnen we menswaardige zorg verlenen?”, “Hoe kunnen we het goede leven voor onze cliënt (in de mate van het mogelijke) faciliteren?”

Ter voorbereiding vragen we je om de volgende vragen al te beantwoorden.

Inleiding: Wanneer en waar spelen de feiten zich af, wie was er betrokken?

Midden: wat is er precies gebeurd?

Hittepunt: waar loop je tegenaan, wat zijn je twijfels, waar voel je je slecht bij ...?

Probeer reeds je morele vraag te formuleren. (Als dat niet lukt is dat geen probleem: in ons gezamenlijk onderzoek werken we dit verder uit.) Formuleer de vraag als:

- Moet of mag ik ... doen of laten bij deze cliënt / bewoner / patiënt?
- Is het goede zorg om ...?
- Kunnen wij door ... meer menswaardige zorg verlenen aan deze cliënt / bewoner / patiënt?

Wat verwacht je van het beraad? Wanneer is het voor jou geslaagd?